

René Nyberg

www.anselm.fi

LUT 29.10.2014

Onko LUTin Venäjään erikoistumisen perusta murentunut?

Kärjistän kysymykseni tarkoituksella, sillä ei ole ihan helppoa tilanteessa, jossa nyt olemme vaatia lisäsatsausta LUTin Venäjä-suuntautumiseen. Lähden kuitenkin siitä, että valinta on ollut oikea eikä perustilanne ole muuttunut. Keli on kuitenkin huonontunut eikä se nopeasti tuosta parane. Silti suosittelen, että LUT puskee vastavirtaan. Ilman 1990-luvun panostuksia tutkimukseen ja kehitykseen eläisimme nyt kovin toisennäköisessä Suomessa.

Venäjän ja sen eurooppalaisten kumppanien suhteiden nopea kriisiytyminen Ukrainan sodan vuoksi hämmentää. Erityisesti informaatio sodan aggressiivisuus on yllättänyt meidät. Meneillään on vakavin kriisi sitten kylmän sodan. Se kuvaa hyvin sitä syvää henkistä juovaa, joka yhä kulkee myös itärajallamme.

Aleksanteri I vahvisti Porvoon maapäivillä 1809 Suomen erioikeudet, oman hallituksen ja keskushallinnon. Ruotsin lakien säilyttäminen oli kauaskantoinen päätös. Heijastettuna nykypäivään tämä tarkoittaa oikeusvaltiota. Rajan toisella puolella, keisarin Venäjällä, Neuvostoliitossa tai nyky-Venäjällä ei oikeusvaltiota ole koskaan ollut. Oikeusvaltio nimittäin edellyttää tasaveroisuutta lain edessä.

Toinen erioikeus, jonka Aleksanteri vahvisti autonomiselle Suomelle, oli Lutherin oppeihin perustuva uskonto. Yhdistettynä itsehallintoon sekä kirkon ja valtion suhteeseen se korosti Suomen erityisasemaa. Laskin Venäjällä toimiessani usein leikkiä, että kautta aikojen tunnetuin suomalainen on Martti Luther. Jotkut ymmärsivät mitä tarkoitin. Tarkoitukseni ei ole esittää opillisia viisauksia eikä puhua uskonnosta, mutta haluan käytännön esimerkillä valaista yhteiskuntiemme ratkaisevia kulttuurieroja.

Venäjän harjoittama tiedotus on puhdasta propagandaa. Se on massiivista, aggressiivista ja manipuloivaa. Siitä on myös Suomi saanut osansa. Mutta pitäisikö meidän reagoida siihen vastapropagandalla? Ei missään tapauksessa. Saksalaisten vastaus on kuvaava – meillä ei enää ole Propagandaministeriötä. Suomen ei tietenkään tule vastata valheisiin valheilla. Tässä on asian ydin.

Ilta-Sanomien Venäjään erikoistunut toimittaja Arja Paananen, joka muun muassa paljasti väärennetyillä pietarilaisilla todistuksilla Suomessa toimineet valelääkärit, kokosi tässä pari vuotta sitten edustavan otoksen siitä, mitä kaikkien tuntema dosenttimme oli vuosien varrella sanonut ja väittänyt. Koko sivu Ilta-Sanomissa upotti tämän dosentin. Arja Paananen osoitti nimittäin, että dosenttimme puhuu muunnettua totuutta, ja näinhän Suomessa ei saa tehdä. Olemme kotona oppineet, että valehteleväminen on pahasta, sitä ei hyväksytä.

Muistan elävästi pääministeri Anneli Jäätteenmäen eron 2003, jota venäläiset kummastelivat, sillä hän oli juuri pari viikkoa aiemmin tavannut Moskovassa kollegansa Mihail Kasjanovin. Kun kerroin pääministerin eron syyn eli että hän oli johtanut Eduskuntaa harhaan, monikaan venäläinen ei ymmärtänyt tapahtuneen vakavuutta, vaan oudoksui edelleen Suomen käytäntöjä. Emme ehkä heti tunnista yhteyttä Martti-tohtoriin, mutta sieltä tämä on peräisin.

Nyky-Venäjän vankka usko kykyynsä manipuloida kotimaista mielipidettä ja siinä ohessa myös ulkomaista on merkittävä tekijä siinä kuurojen vuoropuhelussa, jota Länsi ja Venäjä käyvät. Taustalla on sitkeä neuvostoperinne, jossa totuus oli sitä mitä puolue kulloinkin päätti totuudeksi kutsua. Neuvostoliittoa ei enää ole eikä ole puoluetakaan eikä sen puisevaa ideologiaa, mutta neuvostoperinteen taakka on raskas eikä sitä aina sellaiseksi edes tunnisteta. Toisaalta nykyvenäläinen propaganda oppooa kotimaassa, toisin kuin neuvostopropaganda, jonka uskottavuus oli olematon.

Toinen esimerkki on vahva usko salaliittoihin. Taustalla on bolševikkien perinne. Konspiraatiivinen toiminta oli liikkeen synnystä asti sen vahvuus. Tämä modus operandi säilyi Neuvostoliiton politiikan kulmakivenä aina Gorbatšovin vuosiin asti. Glasnost eli avoimuus oli ponneton yritys irrottautua vanhasta. Eräs perestroikan ja glasnostin aikainen pikku-Kalle eli pikku-Vova vitsi kuvaa tätä mainiosti. Vova tulee koulusta kotiin ja toteaa isälleen, että tiedätkö mitä opettaja tänään väitti? Hänen mukaansa lasi tehdään hiekasta.

Venäjän nopea taloudellinen nousu ja ulkoinen modernisaatio häivyttivät hetkeksi venäläisen yhteiskunnan suuren heikkouden. Maa ei ole oikeusvaltio eikä sillä ole vahvoja instituutioita. Autoritaarisen järjestelmän suurin heikkous on puuttuva järjestely, jolla seuraaja valitaan. Venäläiset ihailevat ja kadehtivat Kiinaa, joka on luonut järjestelmän, jossa se kymmenen vuoden välein vaihtaa ja uusii johdon. Glasnost on kaukana nyky-Venäjän todellisuudesta. Salailu, manipuloitu tiedostus sekä kuvitelma Venäjää uhkaavista kansainvälisistä salaliitoista ovat osa poliittista todellisuutta, johon myös uskotaan.

Lännen ja Venäjän syvä erimielisyys ja taistelu Ukrainan tulevaisuudesta heijastavat paitsi valtopoliittisia jakolinjoja ennen muuta modernin maailman rakentamisen vaikeutta. Kaukana ovat juhlapuheet Lissabonista Vladivostokiin ulottuvasta mantereesta, josta kehittyä tulevaisuuden yhteistyöalue ja jossa kauppa kukoistaa. On Suomen ja EU:n etujen mukaista pitää kiinni näistä tavoitteista. Emme kuitenkaan voi luopua niistä säännöistä, jotka ovat taanneet rauhan Euroopassa kohta puoli

vuosisataa. Rajoja voi muuttaa vain sopimalla. Näin Helsingissä sovittiin vuonna 1975.

Suomen ei tule kääntää selkäänsä Venäjälle eikä vähentää satsausta Venäjään. Päinvastoin, nyt meneillään oleva kriisi, joka on sekä vakava että vaarallinen, vaatii meiltä lisäpanostusta, jota ymmärrämme mitä Venäjällä tapahtuu. Tämä koskee Suomea valtiona laajemmin.

LUTin osalta se tarkoittaa mietittyä Venäjä-suuntausta, joka motivoi opiskelijoita ja palvelee suomalaista yhteiskuntaa ja Suomen teollisuutta.

Venäjä-suuntaus ja erikoistuminen edellyttävät syvyyttä ja harkittua ohjelmallisuutta. LUT ei voi rajoittaa Venäjä-toimintaansa pelkkiin vaihto-ohjelmiin tai yhteistyösopimuksiin venäläisten yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa. Ei voi olla uskottava ja kilpailukykyinen Venäjä-yhteistyön kehittäjä ilman vahvaa substanssiosaamista. Ohjelmallisuus sisältää selkeät tavoitteet, mittarit, kannustimet, riittävät resurssit ja nyt pirstaleina olevan osaamisen hyödyntämisen. Se on selkeä sidosryhmille ja välttämätöntä varainhankinnankin kannalta.

Meidän tulee määrätietoisesti vahvasta LUTin opettajien, tutkijoiden ja opiskelijoiden Venäjä-osaamista ja löytää oikeat yhteistyökumppanit muiden yliopistojen joukosta. Professori Pekka Sutelan palkkaaminen on erinomainen alku, joka auttaa LUTia matkalla passiivisesta tarkkailijasta aktiiviseksi tekijäksi.

Tämä tarkoittaa yleisen osaamisen lisäämistä, erikoistunutta opettamista ja kielitaidon parantamista kautta linjan. Menestyksellistä Venäjä-yhteistyötä ei ole ilman tarvittavia työvälineitä.

LUT tarvitsee Venäjä-koulutusohjelman. Sen perustan tulisi muodostaa opetuskokonaisuus, jossa perehdytään maahan, yhteiskuntaan ja historiaan. Sovelletuna LUTiin sen tulee olla yhteiskunnallisen kehityksen taloudellista puolta painottava sekä taloushistoriaan perehtyvä. Tämän lisäksi on täysin välttämätöntä opettaa Venäjän talousmaantietoa. Ilman sitä ei nyky-Venäjän teollisuus-, energia- ja liikennepoliittisia ratkaisuja voi ymmärtää.

Venäjä-osaamista (ja yleensä kehittyvien markkinoiden) voisi lisätä myös jo olemassa olevissa kursseissa. Esimerkkinä vaikka International Finance and Emerging Market – kurssi.

Venäjän kielen opetus on oma kokonaisuutensa. Voin vain omasta kokemuksestani todeta, että moni asia olisi Suomessa helpompaa ehkä jopa toisin, jos meillä olisi enemmän ihmisiä, joilla on omakohtaista kokemusta Venäjästä ja edes vähän kielitaitoa.

Venäjään erikoistuneen LUTin tulisi ottaa kunnianhimoiseksi tavoitteekseen, että alkaen vuodesta 202X jokainen LUTista valmistuva osaa venäjää lukion lyhyen oppimäärän verran. Saa tekstistä selvää eli pärjää ja kykene kommunikoimaan yksinkertaisia asioita.

Kaikki tämän yli menevä vaatii kovaa työtä ja motivaatioita. Venäjää ei opita lukemalla sitä pari tuntia viikossa suuressa haluttomassa ryhmässä. Opetuksen tulee olla intensiivistä ja siihen tulee kytkeä jatko-opintoja Venäjällä. Vaatimustason tulee olla korkea ja osaaminen pitää myös testata. Silloin tilanne muuttuu ja LUTin asema Suomen korkeakouluverkostossa saa valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävää lisäarvoa.

Venäjän kieli ja Venäjän maantuntemuksen opettelu vaatii viitseliäisyyttä mutta on myös palkitsevaa. Moskovassa on lukuisia Suomen ystäviä merkittävässä positioissa. On myös niitä jotka ovat käyneet Lappeenrannassa ja yliopistolla ja muistavat sen yhä – kuten muuan Ksenia Judajeva, Venäjän keskuspankin varapääjohtaja, joka vieraili LUTissa 2003. Henkilösuhteilla on merkitystä.

Kovan työn avulla LUTilla on kaikki eväät olla haluttu kumppani, kun Venäjän tietoa kysytään – ja sitä tarvitaan niin hyvinä kuin huonoinakin aikoina.

+++